СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 182. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 8-го серпня 1939. — No. 182. Jersey City, N. J., Tuesday, August 8, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

КОНГРЕС РОЗІХАВСЬ, УХВАЛИВШИ ФАРМЕРСЬКІ ПОЗИЧКИ

ВАШИНГТОН. — Конгрес покінчив свою сесію в суботу, 5. серпня, вечором.

В останній день своїх нарад він ухвалив позички для фармерів на їх рільні збори коштом 119 міліонів долярів та зменшив податки на суспільне забезпечення.

Перед розїздом сенату прийшло до гарячої перепалки між прихильниками президентової політики і її противниками. Сенатор Пепер з Флориди почав гостро таврувати змову проти адміністрації, а сенатор Бейлі з Норт Каролайни у відповідь на це назвав промову боязливою й брехливою.

Ціла низка менше й більше важних проектів пропала через брак часу.

УРЯД ВІДПРАВИТЬ СОТКИ ТИСЯЧ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНГТОН. — Через те, що конгрес не ухвалив урядові відповідних фондів на допомогові роботи, уряд почав знову відправляти робітників з допомогових робіт.

В самій окрузі Ню Йорку уряд відправить 75,-000 робітників. Відправляти будуть тих, що мали такі роботи принаймні 18 місяців, а відправлятимуть по півтретя тисячі на місяць.

РУЗВЕЛТ ПЛЯНУЄ ДАЛЬШУ БОРОТЬБУ ЗА СВОЇ ПРОЕКТИ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Барклі, провідник більшости в сенаті, заявив по візиті в Білому Домі, що президент Рузвелт є певний, що як конгрес зійдеться знову в січні, він ухвалить більшість цих проектів, які подав президент.

Президент поспішно переглядає ухвалені в останніх днях сесії проекти, щоб і собі виїхати з Вашингтону на вакації.

МАЮТЬ РОЗСЛІДЖУВАТИ РОБІТНИЧУ РАДУ.

ВАШИНГТОН. — Бенкгед, предсідник палати послів конґресу, установив згідно з ухвалою палати комісію для розсліду Краєвої Ради Робітничих Відносин, щоби переконатися, чи треба зміняти закон Вагнера.

До Комісії іменунував трьох членів Демократичної Партії, двох Републиканської. Двох з них уважають прихильниками робітників.

ВИКУРИЛИ З КОРАБЛЯ 10 „ЗАЙЦІВ".

НЮ ЙОРК. — На чутку, що на кораблі „Аюрвока", що приїхав з Бразилії, знаходиться „заяць", себто скритий пасажир, поліція стала викаджувати корабель. Із захованого покладу корабля почулися стукоти, а коли знайдено двері, звідти вийшли люди, що заховалися на кораблі без відома команди. Було їх десять. Їх зараз забрано на Елис Айленд як безправних імігрантів.

АВТОМОБІЛЬНИЙ СТРАЙК ПОКІНЧЕНО.

ДІТРОЙТ. — Страйкуючі робітники автомобільної юнії, звязаної з „Сі-Ай-О", потвердили угоду юнії з Ґенеральною Моторовою Корпорацією й рішилися вертатись до праці в понеділок або у вівторок.

Ухвала відноситься до 7,500 робітників. Деякі з них дістали підвишку. Заряд фабрики каже, що страйк коштував робітників 14 міліонів долярів.

СМЕРТЬ 4 БРАТІВ ЧЕРЕЗ ВИБУХ.

НЮ ЙОРК. — У гаражу в Лонг Айленд Сіти вибухла газоліна, розлита на долівку, і запалила цілий будинок. Вибух убив на місці двох братів, Осипа й Льоренца Меліля, а два інші брати, Люіс і Микола, померли в шпиталі. Покалічені були ще два інші робітники гаражу. З них один помер у шпиталі на другий день.

УНІВЕРСИТЕТ ПЕРЕПРОШУЄ ГУВЕРА.

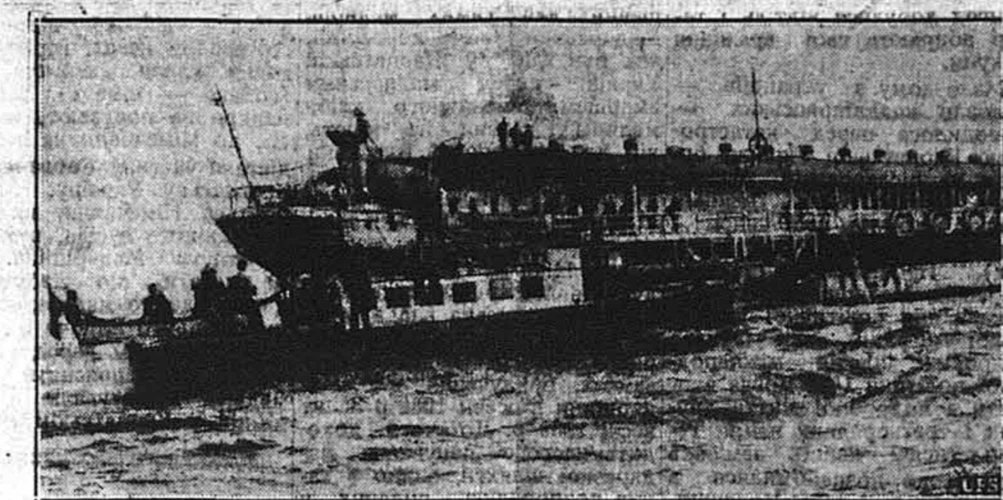
ШІКАГО. — Шікаґовський університет публично перепросив бувшого президента Гувера за те, що підчас одного форума, влаштованого університетом, д-р Пірсон, вашингтонський журналіст, заявив, що Гувер купує собі голоси на конвенцію Републиканської Партії в 1940. році.

ПРЕЗИДЕНТ ВЕТУЄ ЗАКОН.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт відмовив свого підпису під закон Гласа, на основі котрого закон, що забороняє вязання банків під спільним зарядом, мав би не входити в життя ще 4 роки.

ЧОТИРИ РОБІТНИКИ ЗГИНУЛИ, ПРИВАЛЕНІ КАМІНЮКОЮ.

СОМЕРСЕТ (Па.). — З високого берега обвалу, котрим має бути проведена дорога, обірвалася величезна камінюка, ваги 20 тон, і звалилася на руштування, на котрому працювали 4 робітники. Всі вони згинули: три на місці, а четвертий по дорозі до шпиталю.

„РЕЙД" НА КОРАБЕЛЬ.

Від якогось часу стейтові урядники в Лос Анджелес старалися закрити карти гри, що їх хитрі підприємці влаштували на 4 розкішно влаштованих кораблях, які стоять 12 миль від берега на Тихому океані. Звичайно команда корабля відбивалася, пускаючи на урядників воду з пожарної кишки. На світлині: картовий корабель „Рекс"; коло нього великий човен з урядниками, що роблять „рейд".

ОБКИДАЛИ СЕНАТОРІВ ПОМІДОРАМИ.

Предсідник сенату в Чіле звернувся до уряду з проханням, щоб запевнив лад підчас засідань, бо публика зневажає сенаторів. До виступів публики проти сенаторів дійшло підчас оживленої дискусії над законопроектом для осіб, відповідальних за аферу каси обезпечень, у якій згинуло 68 молодих осіб. Підчас цієї дискусії публика обкидала сенаторів помідорами, бульбою і т. п.

ЗНАЙШЛИ ЗУБИ МАМУТА.

Антропольоги університету стейту Тексас знайшли в березі потока Блянко, 12 миль від Бівіла, в південній частині Тексасу, три черепи передпотопного звіра мастодона, що жив у тій околиці міліон літ тому.

Клеваки мали від 7 до 9 стіп довжини, а кожний череп важив від 400 до 500 фунтів. Учені пояснюють смерть трьох звірів у тому самому місці тим, що там певно була трясавиця, з котрої звірята, що в неї попали, не могли добутися. Мастодони, котрих черепи відкрито, мали щоки як лопати.

ВКРАЛИ ПЛЯТИНОВІ ЛИСИ.

Одному норвезькому годівцеві лисів вдалося вигодувати пару плятинових лисів. Ціна футра такого лиса в торгівлі перевищує стократно ціну за срібного лиса. Йому хтось вкрав ті лиси. Здогадуються, що ті лиси продали злодії за кордон.

УМОВО ХВОРИЙ — ПАЛІЄМ.

23-літній умово хворий Іван Якимович з села Рашин, кобринського повіту, на Поліссі, підпалив господарські будинки свого батька Максима. Пожежа швидко поширилася та знищила 6 господарських забудовань.

„ЛЬВІВСЬКА БРИНДЗЯ".

Львівська поліція арештувала Миколу Масного, що фабрикував у Львові шкідливу для здоровля „карпатську" та „мадярську" бриндзю.

ТАЄМНЕ ВБИВСТВО.

В ріці Черемоші біля Ясенова виловили трупа О. Хруща, на якого голові запримітили пять великих ран. Ведуть слідство.

СПРАВА Д-РА І. КУЛЬЧИЦЬКОГО.

Перед вищим дисциплінарним судом при Начальній Адвокатській Раді відбулася розправа проти д-ра І. Кульчицького зо Збаража, що його обвинувачували за поширювання на сторінках української преси в Канаді й ЗДА неправдивих вісток про ситуацію в краю. Дисциплінарний суд львівської Адвокатської Палати відмовив д-рові Кульчицькому права виконувати адвокатську практику два роки. Дисциплінарний суд при Начальній Адвокатській Раді зменшив засуд львівської інстанції до одного року.

ЗА НАПАД НА ВЯЗНИЦЮ І ЗВІЛЬНЕННЯ ВЯЗНІВ.

Перед окружним судом у Травнику в Юґославії відбулася розправа проти 40 селян, які два роки тому напали на вязницю в Галямочі, здобули її та звільнили кільканацять селян, які відсиджували кару за відмову йти на шарварок. По розправі суд увільнив кільканацятьох селян, інших засудив на кару від 1-го до 2-ох місяців арешту.

ДВІ КАТАСТРОФИ.

Недалеко Сен Ендрю в Англії впав на землю бомбовий літак і розбився. В катастрофі згинули три летуни. — В копальні Гоферс у Швеції впала винда з висоти 60 м. з чотирма робітниками і розбилася. Всі чотири робітники згинули.

ПОСУХА В ГОЛЯНДІЇ.

В північній провінції Голяндії, Фризії, відчули велику недостачу води, що її спричинила довготривала посуха. В деяких околицях воду до пиття видають порціями.

ЗАМКНУЛИ 60 ЯПОНСЬКИХ ШКІЛ.

Бразилійське міністерство внутрішніх справ припинило видавання японського щоденника „Ніппак Шімбун" у Сан Павльо та замкнуло 60 японських шкіл у стейті Сао-Павльо.

НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ.

В селі Попелях, дрогобицького повіту, помер, поparившись кипятком, 2-літній Богдан Сеньків. — В селі Опаці, тогож повіту, втопилася в потоці 3-літня С. Грицак.

БУДУЮТЬ НОВІ „ДОМИ ЛЮДОВЕ" І КОСТЕЛИ.

У Брюховичах коло Львова відбулася нарада поляків у справі будови „дому людового" ТШЛ., в якому знайдуть приміщення всі польські організації. На нараді рішили вислати делегацію до през. Островського у Львові, щоб міська управа згодилась на заміну площі під будову „дому людового" у Брюховичах. Дотепер зібрали вже на будову цього дому 15,000 зл. — У Білій, пов. Чортків, відбулося посвячення вугольного каменя під будову „дому людового", якого довершив кс. Сівек з Чорткова. При цій нагоді проголосив промову виголосив чортківський староста Васевич і війт збірної громади, С. Трачевський. — У зовсім українськім селі Щавнім, пов. Сянік, поляки рішили збудувати костел. З тією метою створили вже комітет будови костела.

ДВІ ЗАЛІЗНИЧІ КАТАСТРОФИ.

Недалеко Ґешвіц у Турингії трапилася залізнича катастрофа, підчас якої згинули 4 подорожні, 7 було ранених. До катастрофи дійшло на мості, де 4 вагони вискочили з рейок і повисли на бетоновій бариєрі, що не зломилася і зберегла поїзд від упадку з моста. До катастрофи дійшло тому, що підклади були знищені. — В Тунісі вантажний поїзд зударився на залізничому переїзді з вантажним самоходом. У катастрофі згинули дві особи, дві були ранені.

ЗАСТРІЛИВ ІНЖИНІРА І СКІНЧИВ САМОГУБСТВОМ.

У фабриці машин „Моятана" в Заводзю коло Катовиць звільнений з праці шофер В. Коколт застрілив прокурента фірми, інж. Ервіна Бартельта. Прокурент виповів працю шоферові за непослух і тоді шофер підчас суперечки застрілив інжиніра.

СМЕРТЬ ПІД ЗВАЛИЩАМИ СКАЛИ.

В альпейському селі Ґостліні у бувшій Долішній Австрії 5 селян намагались видобути зломи скали під будову свої хат, але робили це нефахово. Наслідок був такий, що скала обсунулась і вбила 3 особи, а дві борються зо смертю.

„ГОЛОВНА ПРОБА" ПЕРЕД ЗРИВОМ В ЕВРОПІ

БЕРЛІН. — Кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Бірчал, пише з Берліну, що тепер в Европі відбувається головна проба перед вибухом війни. Пропаганда, яка старається зменшити вартість противника, а скріпити себе, працює завзято по обох боках. Кожна більша держава надає радіові години іншими мовами і в них старається представити події зо свого боку. Напружено працюють дипльомати, старіючись перетягнути якнайбільше держав на свій бік. Вкінці переводять великі військові маневри, в яких бере участь міліони людей. Европа має тепер коло вісім міліонів людей під зброєю. Замітне те, що демократичні краї, як Англія і Франція, починають чимраз більше ціле суспільне життя загортати під диктування держави, наслідуючи в тому диктаторські краї. Та вони змушені це робити, щоб у той спосіб скріпити силу держави.

МАНЕВРИ В ПОЛУДНЕВО-СХІДНІЙ ЕВРОПІ.

БІЛГОРОД. — У той час, як Німеччина переводить величезні маневри на границях Польщі, а Італія на границях Франції, середньо-европейські і балканські держави готовляться собі до війни і переводять також маневри, в яких бере участь коло двох міліонів вояків. Маневри переводить Юґославія, Мадярщина, Болгарія, Румунія, Греція, Туреччина. Їх фабрики зброї працюють по 24 години денно. Румунія побоюється, що Мадярщина і Болгарія, заохочені віссю Рим—Берлін, готові на неї напасти.

АВТОНОМІЯ ДЛЯ ХОРВАТІВ.

БІЛГОРОД. — Юґославський уряд погодився дати хорватам повну автономію, зо своїм парляментом у Загребі. Хорвати мали би повну самоуправу і тільки армія, загранична політика та фінанси оставалисяб спільні. Умову між хорватами ще має підписати регент Павло.

СМІҐЛИ-РИДЗ ПОГРОЖУЄ НІМЕЧЧИНІ.

КРАКІВ. — Польський директор Сміґли-Ридз виголосив на зїзді леґіоністів промову, в якій сказав, що Польща буде збройно боронити Данціґу, коли цього буде треба. Бо Данціґ, говорив Сміґли-Ридз є „легенями Польщі" і без нього Польща вдушиласяб. Акція Польщі, говорив він далі, залежатиме від Німеччини. Коли остання спровокує Польщу, то Польща зараз кинеться до війни. Він також підкреслив, що Польща не є сама, а має приятелів.

ЯПОНЦІ ЗАТОПИЛИ ДВА АНГЛІЙСЬКІ КОРАБЛІ.

ШАНГАЙ. — Хоч між Англією і Японією ведуться переговори, щоби прийти на Далекому Сході до порозуміння, то проте з Лондону на адресу Японії пливуть погрози, а Японія веде гостру протианглійську пропаганду; а тепер її літаки навіть затопили два торговельні англійські кораблі на ріці Янгце. Англійський Адмірал Голт, що командує тамошніми англійськими воєнними кораблями, відразу вислав на руки японського штабу протест. Проте переговори між тими двома державами в Токіо не перериваються, а навіть є чутки, що ступнево приходить між ними до порозуміння. Англія вже навіть згідна видати в руки японців чотирьох відомих китайських терористів.

СОВЕТИ ХВАЛЯТЬСЯ, ЯКІ ВОНИ „МОЦНІ".

МОСКВА. — Совети гучно справляли річницю боїв під Чанґкуфенґ. З тої нагоди написано чимало статтей і виголошено чимало промов, у яких підношувано велике геройство червоної армії, а висміване „нездарність" японської армії.

Та вкупі з тим советський уряд своїм декретом проголосив, що 116 високопоставлених осіб тратять нагороди ордеру, бо показались негідними його. Два тижні тому в подібний спосіб позбавлено ордеру 79 осіб, серед них кількох найвищих генералів. Знавці кажуть, що майже все таке „позбавлення ордеру" кінчиться арештом, або й розстрілом.

ФРАНЦІЯ ВІДКЛАДАЄ КОРОЛІВСТВО СИРІ.

БЕЙРУТ (Сирія). — Французька влада покищо відложила свій плян створити з Сирії окреме королівство. Причиною проволоки є це, що в Европі тепер великі можливості війни.

БОРОТЬБА ЗО ШПИГУНАМИ В ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — У нагінці за шпигунами французька влада арештувала чергових 17 підозріли осіб.

53 РОЗСТРІЛИ В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД. — Еспанський уряд розстріляв 53 терористів, які вбили майора ґвардії, Ізаака Ґабальдона.

ФАРЛІ У ВАРШАВІ.

ВАРШАВА. — Джеймс Фарлі, головний американський почтмайстер, прибув до Польщі і в його честь американський амбасадор Бидел справив обід.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади нале ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІЙНА НЕРВІВ

Заповідження вибуху війни з весною не сповнилися, як не сповнилися ще заповідження вибуху війни з початком літа. Малощо не кожного тижня трапляється якась подія, що виглядає на початок нової світової війни, але минає тиждень і війни нема. Раз здається, що ця держава, потім, що інша держава пробує спровокувати конфлікт, але за якийсь час хмари розвіваються й нависла катастрофа „кінчиться сухо". Це дає декому надію, що війну вдасться відвернути, що її не буде.

У 25-літню річницю початку світової війни це можна би вважати й розумним вислідом з першої світової війни, що мало що не знищила европейської цивілізації. Одначе коли подивитися на Европу нині, то відразу видно, що людство не приняло лекції світової війни. Обіцювало собі, що це буде остання війна, а тимчасом нині є більше в Европі узброєнних людей, ніж було в 1914 році, й існує нині в Европі більше міждержавне напруження, ніж було тоді. Людей, що щиро не бажалиб собі ніякої війни, є теж без порівняння менше, не зважаючи на лячні досвіди з першої світової війни.

Песимісти могли би говорити, що людство є безнадійне, коли по такій лячній війні є ще люди, що пруть до війни. Та вони забувають дуже вигідно, що по страшній і нерозумній війні прийшов не менше страшний і нерозумний мир та що саме цей мир може тепер кожної хвилі видати плід, який може вийти з його смочих зубів.

Війни ще нема, бо ще нема бойових ліній, не грають гармати, не свищуть кулі. Та це не значить, що саме тепер не йде інша війна. Йде пересування военних формацій. Держави формуються в союзи й протисоюзи. Кожний з великих таборів тягне до себе ще нездецидовані держави. Кожний старається ще когось з противного боку до себе перетягнути.

Якщо це не є справжня війна, то це справжнє підготування до війни. Від цього, як воно закінчиться, буде в великій мірі залежати, як буде вестися й скінчиться справжня війна. Як у перерві між боями жовніри заходять на позиції, як уставляють гармати, укріпляють свої становища, висилають патрулі й літаки для розвідки, то це все можна не назвати боєм, але не підлягає найменшому сумнівові, що від таких операцій перебіг і вислід бою залежить у неменшій мірі, як від учинків підчас самого бою.

Роблять такі пересунення нині всі, що готовляться до війни. Звісно, роблять їх держави та їх керманичі. І робити їх повинні й ті народи, що держави не мають, а війну хочуть використати для здобуття собі державности.

СУЧАСНА МАДЯРЩИНА

Історичні події, що кинули Карпатську Україну під мадярську владу, дали нагоду тисячам українців сучасного покоління побачити на власні очі не тільки мадярське військо та адміністрацію, але також умови життя самого мадярського народу в Мадярщині. Адже багато українців із Карпатскоьі України мадяри забрали до своїх концентраційних таборів, положених у глибині Мадярщини. Перейшовши те чистилище, наші земляки з ріжних етнічних українських земель після довгих і майже фантастичних пригод добулися відтіль і тепер збирають свої враження докупи.

Мало кому з українців — головно наддніпрянських — доводилося перед катастрофою Карпатської України бувати на післявоєнній Мадярщині (підчас війни галицькі полки мали там свої кадри і чимало галичан пізнало мадярів). Провінціяльна, мала держава, Мадярщина була нецікава для політичної української еміґрації, яка шукала широких шляхів міжнародньої політики і не могла входити в подробиці життя других і третьорядних націй. Тепер тисячі наших земляків примусово познайомилися з Мадярщиною; не з Мадярщиною, відомою циганськими орхестрами та ексцентричними витівками вередливих аристократок, а з мадярською низовою адміністрацією, з побутом щирої народньої маси, наскільки була змога завязати це знайомство в арештантських умовинах. Ось що оповідають ці очевидці про „щасливу Мадярщину".

Ця країна неначе проспала двацять років після світової війни. В сусідніх з Мадярщиною державах — у Німеччині, в Румунії, у колишній Чехословаччині відбулися великі політичні, господарські і соціяльні зміни. Мадярщина пережила коротку добу демократичної, потім советської республики (листопад 1918 — червень 1919 року), а після того до попередньої сили і слави вернулася шляхта і цілий старий режім. Навіть королівської влади на Мадярщині формально не скасували. Мадярщина вже двацять років лишається „королівством" без короля. Адмірал Горті не президент, а тільки „справник держави", намісник до того часу, поки прийде на престол „законний володар".

Мадярщина і мадярський нарід в очах наших українців, що бачили вищі форми суспільного життя, виглядає як щось дуже примітивне, відстале, що не додержує кроку поступові частини XX. віку. Візьмемо, наприклад, соціяльні відносини. Мадярщина — це країна, в якій „людина починається від шляхтича". Земля в Мадярщині в руках шляхти. Міліони мадярського селянства — це безземельна маса, якої життя залежить від ласки і неласки пана-землевласника. Панське господарство ведеться способом примітивним. Нема модерного порядку й чистоти у панських економіях. Наші люди бачили невпорядковані стайні, хліви напіврозвалені, плуги — від самої весни — під голим небом, що ржавіють на дощі. Поряд з панськими лятифундіями стоять, як сироти, селянські ліпянки з глини. Люди обідрані, худі, замучені. Не можна порівняти мадярських селян навіть з карпатоукраїнським селянством, що було найбідніше в цілій колишній Чехословаччині. Мадярщина — земля пшениці, країна хліборобська. Але той мадярський хліб зовсім не дешевий для самих мадярів. Мадярський хліб дорожчий, ніж був хліб у Карпатській Україні перед мадярським вмаршем. Пшеничного хліба мадярські селяни не мають, він для них дорогий. Власники вивозять пшеницю за кордон, а в Мадярщині держать високі ціни. Їдять мадярські селяни картоплю і кулешу з кукурудзи. Ціни на харчеві продукти в Мадярщині такі високі, що мадярська влада мусіла видати спеціяльний розпорядок про реґуляцію цін у землях, прилучених до Мадярщини в осени 1938 р .і на весні 1939 р. До чого доходить клясове панування мадярської шляхти, видно з таких розпорядків, виданих у Карпатській Україні: „Прості дівчата" (селянки, бідніші міщанки) не мають права носити шовкових панчіх, також їм заборонили підстригати коси та робити ондуляцію, бо це панський привілей. Інша річ — деморалізація села, інша — такі закони. Мимохіть згадуєш турецькі закони, яких мусіли слухати балканські народи під пануванням царгородських султанів. Ця маса, що звалася „рая", мусіла „відріжнятися своєю одежею від турків. Їхні будинки не сміли бути вищі від мусулманських домів. Не-туркам не вільно було сідати на коня або верблюда і вони не мали права носити зброю. Ця турецька традиція живе у Мадярщині, тільки, що в ролі „раї" там перебувають не лише словаки та українці, але також своє мадярське селянство.

Свої станові привілеї мадярська шляхта старається забезпечити всяким можливим способом, але в першу чергу грубою фізичною силою. „Держава — це поліцай" — проголсив був Мусоліні в італійському парляменті. Цей погляд на державу мадярська шляхта провела в життя найпослідовніше. Жандармом починається, жандармом таки й кінчається мадярське урядування. Освітній рівень мадярської жандармерії дуже низкий. Напр. у концентраційному таборі в Ніредьгазі був тільки один між мадярськими жандармами такий, що вмів написати протокол. Усі інші були такі неграмотні, що ледви могли підписати своє імя. Такий склад мадярської жандармерії не випадковий; у цім є своя обдумана система. Жандармські старшини кажуть, що саме таких неосвічених жандармів треба, щоб вони належно виконували свої обовязки, — дивне розуміння суті служби безпеки. Фактом є, що фізична кара має по нинішній день право громадянства у мадярській педаґоґіці.

Серед мадярського змобілізованого вояцтва нема особливого патріотизму; панує невдоволення тим, що людей відірвали від домашнього господарства. Але в голови цим воякам вбито, що до Мадярщини має вернутися Словаччина та Семигород. У Карпатську Україну в березні прийшло коло 100,000 мадярського війська. Хвалилися мадяри, що підуть на Румунію „аж до Чорного моря". Але мабуть ці пляни не подобалися Берлінові, бо відразу мадярське військо відкликали стрімголов назад, при чому вояки кляли „неймет кутя" (собака — німець). Загалом, мадяри не почувають вдячности до Німеччини за те, що дістали частину Словаччини й Карпатську Україну. Мадяри бояться Німеччини, як свого найбільшого сусіда, що може „ковтнути" Мадярщину. Коли їм сказати, що мабуть до цього йде, то мадяри кажуть, що до цього Европа не допустить. Страхом перед Німеччиною треба пояснити те, що мадяри арештували і били німців у Карпатській Україні.

Не можна сказати, щоб у Мадярщині були політичні відносини спокійні і стабілізовані. Тому, що земельна реформа не була там проведена, маси сільського пролетаріяту охоче прислухуються до комуністичної аґітації. Крім того сильну аґітацію веде фашистівська радикальна партія „Три стріли", якої провідник Саласі сидить у вязниці. Кажуть, що ця партія має підтримку в Німеччині, і це також викликує у противників Саласія неприхильність до Німеччини.

Мадярщина, завдяки сильним союзникам, розширила свої границі коштом Чехословаччини . Але мадяри і немадяри, що за Чехословаччини зазнали реформ і поступу, тепер творять у Мадярщині опозиційну ґрупу, що дивиться критично на мадярські напівфеодальні порядки.

Модерна держава не може стояти на самих націоналістичних гаслах. Щоб держава і нарід ішли вперед, треба також дати програму суспільних реформ. Сучасна Мадярщина, себто верховодна мадярська кляса, про реформи не думає. Така самопевність теперішнього режиму може поставити Мадярщину в недалекому часі перед великі небезпеки внутрішніх і зовнішніх потрясень. — („Діло").

П. Туха.

Е. Онацький.

СКРОМНІСТЬ

I.

В близькому спорідненні з бундючною та пиховатою зарозумілістю, з певною себе та спокійною гордістю, з нервовою та пристрасною амбітністю, хоча й на протилежному від них бігуні, знаходиться біловбрана, білим покривалом покрита, тиха скромність, зо спущеними додолу очима. Народні приповідки мало не всіх народів говорять про неї як про „окрасу людської душі" та необхідну прикмету гарно вихованої молоді. І тому символізували її в прегарній та запашній фіялці, що скромно ховається між густим листям. А греки та стародавні кельти вкривали цими цвітами труни чеснотливих дівчат. І тому в усіх підручниках ходячої моралі відводилося скромності хоча й не велике але завжди почесне місце.

Але з бігом часу та з розвитком нашої динамічної цивілізації про скромність усе більш і більш забувається: трудно її собі навіть уявити в галасливих та небезпечно-джунґлюватих вулицях великого міста!

„В країнах менш цивілізованих — каже італійський фільософ академік Орестано — від усіх вимагається переборщена й просто таки неймовірна скромність як у говоренні про самого себе, так і в відкиданні чужих похвал; тимчасом, як у країнах цивілізованих похвалу інших дуже охоче приймається, булоб навіть невічливим і невихованим її відкинути, і тому за неї тільки дякується. Колись уважалося також за обовязок, у випадку запрошення в гості, обмежуватися на саме коштування харчів та напитків, залишаючи решту. Цей звичай ще досі живе в деяких провінціяльних країнах, що не вспівають за ритмом нових часів. Тимчасом серед людей, вихованих по модерному, приймається з подякою все, чим частується, й уважалосяб навіть за невихований учинок віддати частування тільки надідженим чи надпитим... Поміж цими двома річами існує своєрідний — і не тільки зовнішній — паралелізм. Бо й дійсно, що таке хвала, як не натуральний харч душі? Людина — це звірина соціяльна, і хвала — це цемент суспільства. Людська душа годується й відживляється хвалою, як тіло — їжею. Дехто уминає й ковтає все без розбору; дехто, більш витончений, вибирає собі то те, то це; дехто впрост насолоджується, а дехто обмежується на саме необхідне; дехто постить внаслідок матеріяльної необхідности, а дехто тільки задля ґіґієни. Але ніхто не житиме довший час цілковито без похвал, і без харчів". (Пенсієрі", 1936, ст. 168—69).

Величезна роля скромности у сучасних китайців та інших східніх народів, як і в усіх европейськех народів в давніх часах, пояснюється у великій мірі давніми віруваннями чи забобонами, що забороняють хвалитися самим та приймати похвали від інших зо страху перед зурочливим оком заздрісних людей, цим жахливим знаряддям злих духів, що не зносять людського щастя. Досить підслухати їм вирази радости, задоволення, захоплення, щоб зараз же з особливою запеклістю накинутися на того, хто був обєктом того захоплення. І тому забобонні люди боялися (а на Сході й досі бояться) всякого вислову захоплення, що моглоб викликати протиакцію злих заздрісних духів. Навпаки, вони намагалися всяко приніжуватися, щоб тільки відвернути від себе їхню увагу. І тому, наприклад, у давньому Римі, підчас триюмфального походу імператора, за його колісницею йшли вірні й віддані вояки, що старанно й жорстоко ганьбили та висмівали свого вожда в ріжних сатиричних віршах. Таксамо і в давніх греків був звичай, що підчас радісних свят Тесмофорій, Ґалея та інших, жінки жорстоко лаялися між собою та супроводжали лайки неменш непристойними рухами, бо непристойні рухи вважалися також за дуже успішний засіб проти злих духів. Індійці називають своїх дітей найгіршими йменнями, особливо, якщо вони вже мали нещастя загубити когось з дітвори. Таксамо і в Китаї дітей часто називають „собакою", „свинею", „блохою", щоби попередити зурочення. У південних словян також дуже поширене вірування, що слова хвали й захоплення викликають зурочення, і тому не можна сказати впрост на дитину „яка гарна дитина", але треба її перше вилаяти, або сказати формулу проти зурочення. Зрештою, і в сучасній Італії, якщо ви висловите комусь своє захоплення його гарним здоровим виглядом, то мусите негайно додати: „Іддіо ля бенедікі", себто, „Хай вас Бог благословить!" Інакше та особа може подумати, що ви щось маєте проти неї, і вхопиться за залізо, що вважається за добрий протиурочливий засіб, або скерує на вас мізинний та вказівний палець, поставлені рогами — також типовий протизурочливий рух. Крім того він і сам ніколи не хвалитиметься станом свого здоровля, хоч якби добре себе не почував, а все відповідатиме: „Нон че мале...", себто: „Ое так собі..." „Нічого злого"... Зрештою, і в нас в Україні, коли хто хвалить дитину, а то й дорослу людину, то до слів похвали все мусить додавати ріжні протиурочливі вислови, вроді „Нівроку!" „Рости велике" і т. і.

Отже, як бачимо, в давніх часах скромність нерозривно вязалася з давніми віруваннями і вже тому неминуче знаходила почесне місце в давньому суспільстві, бо була прикметою людини, в розумінні тих часів побожної... Певна річ, що в наших часах скромність уже втратила все своє релігійне значіння.

Але існує ще й інша причина, чому скромність не відограє в наших часах тієї ролі, що відогравала колись. Колись осередки людського життя були невеликі, всі мешканці одного міста знали одне одного, і тому кожна людина досить швидко знаходила свою справжню оцінку в очах цілого суспільства. Коли хто робив якесь корисне для суспільства діло, не мав жадної причини про те на кожному кроці всім говорити, витворюючи навкруги себе, як тепер кажуть, „галас реклями". Бо його діло в найкоротшому часі, без жадної його участи, знаходило відповідний розголос, а його особа, що, зосередковуючись на своїй праці, не дбала про дрібні людські пересуди, набирала в цій своїй скромности ще більшої поваги.

Тепер настали цілком інші часи. Тепер, у тих великих кількасоттисячних а то й міліонових скупченнях люду, що звуться містами, скромна людина, що займається тільки своєю справою, залишається нікому незнаною й нецікавою. Тисячі людей на вулицях проходитимуть щоденно повз неї, навіть не підозріваючи, які послуги моглаб зробити ця людина цілому людству, колиб вона розпоряджала для цього відповідними засобами, яких ніхто не дасть незнаній скромній людині...

Крім того не треба забувати на величезну, запеклу конкуренційну боротьбу на життя й становище в світі, що характеризує нашу добу. Люди взагалі з великою неохотою признають чужі заслуги і якості, що дають якомусь конкурентові нові можливості та підносять його над загальним рівнем. Бо якщо заздрости, як бачимо із вище наведених вірувань у зурочення, ніколи в світі не бракувало, то в наших часах, виховані на демократичних ідеалах загальної рівности, їй відкривається особливо широке поле для попису. З тим більшою неохотою признаватимуть вони вам ті заслуги й якості, що від них ви самі — через надмірну скромність — відмовляєтеся. Навпаки, вони скористають із вашої великодушности, щоб вкорінити і в інших, навіть схильних визнати вашу високу вартість людях сумніви щодо їх власної оцінки, бо в нашім динамічнім віці ніхто — навіть і найбільш справедлива та безсторонняя особа — не має часу й охоти займатися точним вимірюванням вашої дійсної вартости. І тому, якщо ви — в своїй надмірній скромності — будете говорити про себе як про людину нездатну, негідну для високих призначень; якщо ви самі понижуватимете значіння й суспільну вартість своєї праці; якщо ви висловлюватимете привселюдно думку, що вам присвячується більше уваги, ніж ви на те заслугуєте, знайдуться негайно людці, що підхоплять ці ваші слова і сіятимуть їх на всі вітри, не подаючи навіть джерела, звідки вони про таке довідалися...

(Кінець буде).

З БОЇВ ЗА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Бій учеників учительської семинарії з Севлюша з мадярськими наїзниками коло села Великої Копані. Зізнає ученик другого року, Іван Бега, Записує Остап Шинкаренко.

(2)

У вечір мадяри ще не надійшли до Копані, тому всі Січовики з учениками поїхали моторовим поїздом до села Королева, яких 6 кільометрів на полудневий схід від Копані. Тут у морозі і голоді переночували в стодолах. Вночі ученики взяли від сторожа залізничих рейок ключі та пішли розібрати залізничий шлях, щоб ворог не міг дістатися поїздом - броневиком. Над ранком коло 2. год. вибралися 6 учеників на один горбок над Королевом і там закопалися з тяжким і легким скорострілом. Потім, годину пізніше, рушили Січовики з учениками назад до Копані. Одна частина пішла на розвідку до села, а друга обсадила шлях. Та на розвідку почали мадяри стріляти з двох тяжких скорострілів. А що наші мали лиш один легкий скоростріл і гірші позиції, мусіли відступити також за шлях, залишаючи 6 убитих. Упав ученик 2. року Скляр, ученик 3. року Штефанюк, ученик 4. року Юда й три Січовики-селяни, яких імен не знаю. Рівночасно 6 учеників на чолі Юди, котрі пішли за згаданий горбок над Королевом, почали обстрілювати з тяжкого і легкого скоростріла наступаюче долиною мадярське військо.

Три рази відступали мадяри від цієї горсточки молодих українських юнаків. Видячи, що фронтовим наступом не здобудуть того горбка, почали наступати лісом і окружили їх довкруги. Хлопці так були захоплені обстрілюванням ворога, що не запримітили взаді ворога. Мадяри зловили їх живих та зараз дали приказ їх розстріляти. „Чого бажаєте собі перед смертю"? — спитали. Хлопці поклякали, помолились, устали в ряд і накінці заспівали: „Ще не вмерла Україна". По відспіванні мадяри їх негайно розстріляли і кинули до Тиси. Були там: Косичар, ученик 4 р.; Андрейчик, ученик 2. р.; Лазорик, ученик 3. р.; Салай, ученик 3 р.; Пекар, ученик 4. р.; Чолій Василь і Шкіряк Осип.

Вище Копані почали на залізничім шляху вже також наступати мадяри на наші позиції. До помочі нашим прийшло ще до сто селян з рушницями. Мадяри, бачачи, що не знищать цієї „великої української армії", підтягли міномети і полеві гармати, та почали з них обстрілювати наші позиції. Однак і це не відстрашило відважних юнаків. Та коло 2. години пополудні мадяри післали на фронт один літак, котрий почав зо скоростріла обстрілювати наші позиції. Аж тоді захиталися січові ряди. Проти літака не було вже всилі встоятись, бо нас мав як на долоні. Почався загальний відступ у напрямі Хусту. Тимчасом приїхав моторовий поїзд, котрий іще частину Січовиків урятував. Коли хлопці входили до поїзду, мадяри почали сильно обстрілювати до входячих до нього січовиків. **Тоді вискочив ученик 4. р., Попович, з легким скорострілом і почав відбиватися. Поїздові грозило розбиття від гарматних куль, тому скоро відїхав. Попович не встиг скочити до поїзду і залишився на місці. Його мадяри зловили та зараз розстріляли.** Одна частина врятувалася втечею до Румунії. Другі, тяжко ранені, зістались на полі. Мадяри не мали ані стільки почуття, щоб ранених відвезти до лічниці, або дати якутаку поміч, але попробивали молоді серця тяжко ранених баґнетами, або добивали прикладами.

Скільки всіх там упало, не знати. Грабіжницькій орді й того мало. Мертвих обдерли до нага. Убрання і черевики забрали, лишили лише голих трупів на полі. Українська земля знову зросилася кровю молодих українців-юнаків. Крути й Копаня навіки зістануться памятниками. Українські юнаки відплатяться за кров своїх товаришів у найближчій нагоді.

Замітка записувача: Попович! Немов тепер його бачу. Мужчина в повнім того слова розумінні. Ростом, як дуб, плечі кремезні, великі, широкі груди завсіди, здавалось, пробиваються кудись уперед. Голова таки дослівно козацька, тільки що замісць чуба чорненьке волосся пишалось. Всі риси лиця характеризували його як людину енерґійну, залізної волі, що вже по військовій службі (в чеськім війську був десятником), не спустила безрадно руки і хоч з нижчою освітою не пустилась до виру життя, але муравлиною працею пробивалася вперед, рвалась за науку, за студії. А придбавши їх, Попович не лишав їх для себе, лише розсівав їх між нарід. Працював для свого народу ціле життя, вкінці віддав і життя за нього.

Скляр, ученик 2. року уч. семинарії, низький, літ 16, набитий, бльондин, родом з Югославії, походить з Радванки, батька не має, спокійний, в товаристві добре поводився, послушний, а притім усім дуже веселий.

(Дальше буде).

ВІСТІ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

Боротьба ведеться.

З Рахова нас повідомляють: у відповідь на мадярський терор населення Карпатської України відповідає зорганізованим протинаступом, скерованим супроти мадярської влади і її жандармських посіпак. Перед тому веде геройська Гуцульщина. В останніх часах українські селяни з Рахівщини в збройній сутичці з мадярською прикордонною сторожею звели в лісах бій. У висліді того по стороні мадярській було шість жандармів убитих.

Щоб опанувати ситуацію, мадярська влада завела в околиці Рахова т. зв. „штатаріюм", на підставі якого заборонено селянам під карою смерти появлятись по 8-мій годині ввечері й перед 8-мою вранці.

Свідоме українське населення по селах і містах Карпатської України заняло рішучу поставу проти насильної мадяризації і понижування національних почувань у формі масових протестів. І так, у Великому Бичкові, Буштині і інших селах підчас богослужения вірні демонстраційно опустили церкви, тому, що на приказ влади мали співати мадярський гимн і інші мадярські пісні в честь реґента Гортія. Притім слід зазначити, що деякі греко-кат. священики, мадярони, стоять явно на услугах мадярської поліції. Прототипом такого доносчика є буштинський парох Шімша, який видавав селян мадярам на катування лише за те, що не ставали такими зрадниками, як він сам.

Серед селянської молоді панують протимадярські настрої виявом чого є навіть пісні протимадярського змісту. Кожне село має свої протимадярські пісні. Живе слово заступає пресу і радіо.

Вістки про міжнародне положення Карпатської України, про інциденти протимадярського характеру, про арешти та тим подібні події розходяться блискавичною скорістю з уст до уст, з села до села, по цілій Карпатській Україні. З неописаною радістю читають закордонну українську пресу, що ріжними способами дістається їм до рук. На видних місцях сіл і міст появляються протимадярські написи й друковані летючки українською мовою, такого змісту: „Геть з мадярами! Ще не вмерла Україна... Слава Україні!" Досі мадярській жандармерії не вдалося зловити ініціяторів.

Хоч полягли — живуть...

Ціла Карпатська Україна встелена могилами героїв. Мало того. Ріка Тиса ще тепер викидає тіла замордованих мадярами Січовиків. Мин. тижня, при купанні нижче Хуста знайдено два трупи, що були звязані й так мадярами замордовані. Мадярська влада заборонила їх поховати. Населення одначе з пієтизмом віддає належний поклін героям, складаючи на могилах цвіти й жовто-блакитні ленти. І, хоч варварська рука монгола розкидує їх постійно й навіть гроби нищить, то часто невидима рука наново їх відновляє. Нарід масово йде слідами упалих героїв і задержує геройську поставу в боротьбі з монгольським наїздником. Укрита, але завзята боротьба дальше ведеться!

В селі Бадалові, коло Берегова, викинула Тиса 6 трупів, Січовиків, що були звязані дротом. Місцевий староста хотів тіла поховати, защо був покараний владою. Притім мадярська влада видала наказ, щоб трупів Січовиків до Тиси назад кидати.

Терор і арешти не вгавають.

В Руськім Полі мадярська жандармерія арештувала 41 особу за те, що ловили рибу в ріці, щоб так прокормити свої родини. Арештованих так змасакрували, що „з місця побоїв додому повідвозили, бо йти не могли". Так оповідав нам очевидець.

В Перечинщині позамикали всіх свідомих селян, щоб там „признавались", хто вони. Коли хто з арештованих не видержує побоїв і скаже, що „мадяр", того випускають. Хтож скаже, що українець, того в нелюдський спосіб змасакрують і десь вивозять. Кажуть, що на розстріл.

Недавно повипускали деяких із концентраційного табору, які не видержують попередніх катовань і прямо гинуть. Так між іншими помер від тортур уже на волі, бл. п. директор школи в Тересві, Мірявець. Також вийшли на „волю" бувший провідник УНО Федір Ревай і бувший редактор „Нової Свободи" Василь Ґренджа-Донський.

Боротьба за українську школу.

Мадяри насильно переводять мадяризацію українських шкіл, але на тому відтінку натрапляють на рішучий протест української молоді. Для ілюстрації подаємо такий випадок, що мав місце в середній школі в Хусті: Коли мадяри менш-більш почули себе певними, звернулись підступом до учнів хустської гімназії, щоб добровільно подали свою згоду на переміну „руської" гімназії на мадярську. Проти такого підступу учні якнайгостріше виступили зо спротивом. Тоді мадярське військо обсадило гімназію, а учнів покарали домашнім арештом.

Щоб дорешти знищити українську доростаючу інтеліґенцію, мадяри поставили такі високі шкільні оплати, що майже ніхто не матиме можливости посилати дальше своїх дітей до школи.

Мадярська „автономія".

Українських учителів у числі 800 пропущено. На їх місце лиш на Тячівщину приїхало з мадярщини 40 мадярів-учителів. В школі замісць науки вчать мови мадярської та змушують дітей, щоб у школі й церкві співали мадярські гимни. Для жидівських дітей заводять мадярські паралельні кляси.

Розбішеність азійського монгола доходить навіть до того, що крім терору й масакр, без жадних причин відбирають свідомим українцям і ту пенсію, що їм признав був бувший чеський уряд. Отак виглядає в практиці „автономія й амнестія". Насамперед теоризують хронічними арештами й трусами. Жандармерія персідує навіть тих найменших. Часто арештують лише за те, що мову українську вчують.

Незадоволення росте з дня на день. Зпочатку мадяри багато обіцями селянам. Мовляли: на роботу підете до „своїх братів графів". Час одначе проминув, а населенню лишилися самі мрії. До праці нікого не приймають. При деяких, навіть і принагідних працях, беруть робітників із глибини Мадярщини. Коли хтось і працює з українського робітництва, то отримує одну третину, що її побирає робітник мадярський, себто на день 1.5 пенґо.

В Солотвині, де відбувається експльоатація соли, пропустили кількох робітників автохтонів, а на їх місце прийняли робітників із глибини Мадярщини, внаслідок чого повстали заворушення. В цій справі з Будапешту приїздила три рази комісія для „розглянення" справи, причому все залишилось без змін.

В цілій Карпатській Україні заборонили плекати тютюн, мовляв: і того вистарчає, що в Мадярщині плекають. Ціни на скот знизились на 30—40 процентів.

„Катюзі по заслузі".

Русских вивозять у глиб Мадярщини, бо жадна держава не хоче до себе приймати русской гнилі.

Жидам також не помогли підлі доноси на Січовиків. Мадярська влада повідбирала майже всім жидам концесії, а крами позамикала. Всього 6% жидів можуть заниматись вільними фахами. „Обітовану землю" мусять покидати.

Грабіжі й хабарництво.

По урядах росте жахливе хабарництво. Без хабаря і кроку не зробиш. Всі мадярські уряди витягають руку по хабаря, як по щось належне. Це діється в усіх урядах до війського включно.

Мадярська злодійня бувально порозкрадала все майно тих, що невспіли з собою разом вивезти. Декотрі з них тепер вертаються до Мадярщини по речі, лиш малощо можуть вивезти, бо, не зважаючи на ріжні перепони зо сторони мадярської влади, й так нема що вивозити. Вкраденого не повертають.

Хто витав Телекія в Хусті?

Мадярська преса широко писала про перебіг відвідин графа Телекія в Хусті. Притім підкресляла про „сердечні привитання місцевого населення". Нам з достовірних джерел доносять, що ще тиждень перед тими „парадами" спеціяльними потягами привозили з Мадярщини „надхнену публику", щоб хустська площа пусткою не стояла. Натомість населення з Хусту й околиці було поліцією і жандармерією примушуване брати участь на цій „параді надхненої публики".

ВІСТІ З ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

Недавно перейшли на словацьку територію кілька утікачів німецької національности, що втекли з ЗУЗ перед жахливим терором ляцьких жандармів. Ось що говорять вони про життя і настрої українців під польською окупацією: Вже при першій вістці про загострення відносин між Польщею і Німеччиною серед українців у ЗУЗ повстали бурхливі настрої. Селяни й робітники стихійно по цілому краю почали чинно виступати проти польської влади і її посіпак. Не зважаючи на посилений ляцький терор, революційне піднесення зростало неймовірним темпом, і здавалося, що ось-ось на ЗУЗ спалахне національна революція. Лиш тому так не сталось, що населення є зорганізоване й чекає більш відповідної хвилини. Польська влада, хоч назовні це все маскувала ріжними бльофами про „польсько-українське замирення в обличчі німецької небезпеки", то вдійсності, переводила нечувані військово-поліційні пацифікації, получені з кривавою масакрою і тупим насильством над українським населенням. Краєва преса була примушена про це мовчати. Це все діялося в той час, коли Польща кричала про те, що їй належиться „Берлін і Пруси" і, пяна від своїх імперіялістичних намірів і англійських ґарантій, переводила мобілізацію.

На ЗУЗ з резерви покликано тільки поляків. Із українців покликали лиш тих, що занимають посади при польському уряді, себто тих що вважають їх „льояльними". Українців, що є в чинній службі, порозміщувано по теренах корінної Польщі.

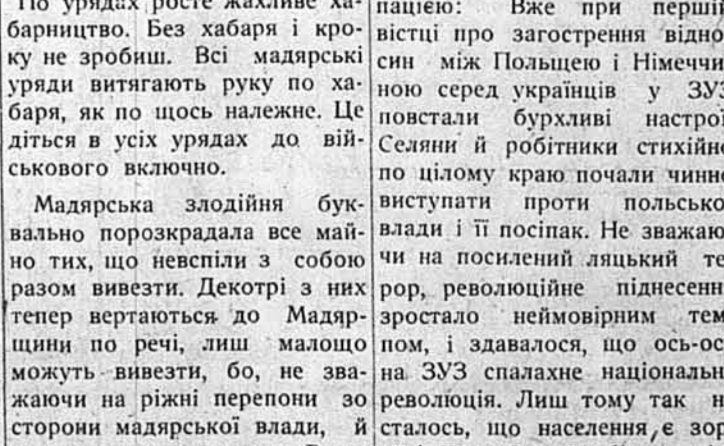
Без огляду на репресії зо сторони ляцької жандармерії, українці на ЗУЗ із запертим віддихом чекають хвилини пімсти й останньої збройної розправи з ворогом.

Масові арешти української свідомої молоді, селян, робітників, священиків, інтелігентів і ін. стали хронічним явищем.

Більшості української молоді є заборонена свобода руху в той спосіб, що примушують її голоситися що дня на поліції.

Польща старається всіми силами ослабити не лише політичний, але й культурний розвиток українського населення. За винятком кількох фестинів і концертів польські уряди буквально всяку культурну працю забороняють.

Міста й села переповнені ріжними польськими зайдами, що прийшли на ЗУЗ як „просвітителі", чи краще, як шпіони. Часто такі темні типи послугуються українською мовою, щоб дещо „довідатись". Одначе населення має вже багато практики і є дуже обережне. Всі українські установи наражені на скоріше чи пізніше „донесене". Вистарчить брехливе слово ляха, а вже є установа, розвязана. Відкрити якусь українську нову установу взагалі є неможливо, бо влада не дозволить.

НА ЗІЗД ПАЛЯМЕНТАРІВ.

На збори Міжпарляментарної Юнії, що цього року відбудеться в Ослі, столиці Норвегії, виїхав з Америки конгресмен Гарольд Кнутсон з Мінесоти; з ним його братаниця Дженет Кнутсон.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

МІНЕАПОЛІС, МІНН.

Виступ українців у Мінесотським університеті.

Дня 24. липня ц. р. відбувся бенкет для учасників зїзду спеціялістів з відживлення, 4—Н працівників та агрономів з 13 стейтів. Присутних було біля 200 осіб. Український хор і танцюристи з православної церкви св. Михайла були запрошені дати програму. В короткій промові д-р Гайдак поінформував присутніх про Україну та українське питання. Хор, під орудою п. о. Корсуновського і танцюристи у півгодинній програмі пописалися дуже добре й були нагороджені щедрими оплесками. У листі, присланім до громади, декан Кофі писав таке:

"I wish to express my personal appreciation of the singing and dancing of our Ukrainian friends last Monday evening. The room was terrifically hot and unpleasant, and I was forced to realize how these friends must have sacrificed a great deal in putting on their program which was very, very greatly appreciated by all present. It would gratify me if you were to place this letter in their hands as my expression of appreciation."

СТУДІЮЮТЬ „БОМБЕРА".

Громадяни пішли юрбою на летовище Райта в Дейтоні, Огайо, щоб оглянути великий „бомбер" армії.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Звертаймо увагу на тих, що то дуже інших критикують.

Ще від минулого року в Дітройті українці почали робити заходи, щоб влаштувати „Лемківський День". Занявся тим 42 відділ О. О. Лемківщини, котрий то відділ зорганізував п. Дудра. Зпочатку було проголошено, що дохід піде на розбудову Карпатської України. Опісля, коли Карпатську Україну захопили мадяри, змінено в дечому ціль і проголошено, що дохід піде на ранених Карпатської України. Щоби більше заапелювати до людей, надруковано летючки з фотографією постріляних Січовиків Карпатської України.

Цей День дійсно відбувся 18 червня ц. р. Того дня влаштовано величавий пікнік, на який прибуло багато громадян, бо це був громадянський обовязок кожного українця піддержати ту гарну ціль. Тому й кожний нетерпеливо очікував на фінансовий звіт, скільки то грошей піде на ранених Січовиків.

Нарешті цей звіт появився в „Новій Порі" й „Українській Зорі", які то часописи залюбки закидають іншим, що не вислали в приписане місце жертв. І що пишеться в тому звіті? Пишеться, що загальний прихід виносив $1,504.37, загальний розхід $852.33. Осталося чистого приходу $652.04. З цеї суми вислано на оборону Лемківщини $100, на парохіяльну школу в Дітройті $100, на „Лімківський Дзвін" $50, в Каменвелт Банку зложено $300, а на руках касієра залишено $48.50. Отож, бачимо, не злий був бізнес.

Під звітом замітка: „Урядники 42 відділу О. О. Лемківщини старались вислати $300 на поміч раненим Січовикам Карпатської України до Словаччини, але ні почта, ні банк не ручать за грошеву посилку в цю країну й тому здержано висилку цеї суми".

Поминаючи це, що не можна роздавати грошей на інші цілі, лиш на ті, які проголошувано та до яких запрошувано громадянство, виринає питання, чому саме завідувачі цього пікніку і грошей не могли вислати грошей на ранених Січовиків, коли тисячами висилають інші організації і їм почта, чи банки, приймають? Місцеві українські організації в Дітройті вислали з Дітройту і Гемтремку через Обєднання $700 на згадану ціль і ті гроші якось дійшли на призначене місце. Чому не могли цього зробити ті, в яких руках залишився дохід зо згаданого пікніку? Чи гарно ті гроші передержувати в банку в той час, коли рани наших Січовиків кріваляться і потребують ліків? Чи може згадані панове хочуть заждати, аж рани вигояться, щоб сказати, що вже запізно на ту ціль посилати?

Ці гроші це не власність комітету, що ним завідує, ні 42 відділу О. О. Л. Це гроші цілої української місцевої суспільности, яка на ранених Січовиків Карпатської України їх складала. Деякі відділи У. Н. Союзу зложили від себе більші суми. Тепер треба подбати, щоб ті гроші пішли там, де були призначені. А коли хтось не знає, як висилати гроші, то хай звернеться до тих, що це знають і що вже багато висилали.

Володимир Дідик.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Тов. Вільних Козків, від. 316., відбудуться в четвер, 10. серпня 1939., в У. Н. Домі, 831 Джезеф улиця, точно в годині 8. ввечір. Проситься всіх членів прийти на ці збори й вислухати місячного справоздання уряду. — Петро Ковтун, гол.; Кость Кульчицький, кас.; Василь Іванців, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Місячні і піврічні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 146., відбудуться в пятницю, 11. серпня, в 7. годині ввечір, в гали під ч. 13530 Charest St. Проситься прибути начас, бо є дуже важні точки до рішення, як справа пікніку й інші. Контроля дасть звіт за півроку. Хто має кандидата на члена, то приведіть на збори, щоби записався у сорокпять літню річницю У. Н. Союзу. Повинні всі члени позаписувати свої жінки й діти. Тоді буде гідний ювилей, як закінчимо сорокпять років принаймні 45,000 членами в Союзі. — Стефан Хомяк, секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Місячні збори Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94., відбудуться в суботу, 12. серпня, в 7:30 вечором, в Укр. Хаті, 2240 Ґрейлінґ ул. Маємо багато важних справ до полагодження, тому обовязком кожного члена є бути на тих зборах. Просимо всіх членів прийти начас, щоби можна начас розпочати збори. Також проситься довгуючих членів, щоби прийшли на збори і вирівняли свої залеглі вкладки. Кожний член має статут, тому кожний член повинен знати, що статут говорить щодо членських вкладок. Проситься родичів, що мають дітей, що ще не є у рядах так великої запомогової організації, якою є У. Н. Союз, щоби своїх дітей записали до Тов. і до У. Н. Союзу. — М. Шаран, секр.

Образок з України.

— Чи це так для нашої свободи пишуть про наше життя, чи для нашого життя стільки пишуть про нашу свободу.

ПЕРШИЙ РІК НА ВОЛІ

(Докінчення).

(3)

Одначе не можна сказати, щоб він рівнодушно відносився до нагород за успіхи. Почуття самоповаги, що було таки доволі розвинене в нього, не дозволяло йому нехтувати нагородами за успіхи в малярстві. Ось що оповідає Шевченко про свій духовий стан підчас вичікування признання йому нагороди академічною радою: „Я боявся йти в академію. Академічна брама здавалася мені пащею, роззявленою в якоїсь страшної звірюки. Одначеж утомившись, ходячи по вулиці, **я перехрестився** і перебіг страшною брамою. В коридорі блукали мої нетерпеливі товариші, наче тіні ті біля Харанового перевозу. Я пристав до їх гурту. Професори були вже в конференційній салі. Жахлива хвилина наближалася. З круглої салі вийшов інспектор. Я перший зустрівся з ним. Проходячи повз мене, він шепнув мені: „Поздоровляю!" Ніколи в мому житті я не чув і не почую такого слова солодкого, милозвучного. Я прожогом кинувся додому".

Про Шевченкові успіхи в малярстві, головно в портретному, довідуємося і з того, що вже в 1839 р. його знали як доброго портретника. Люди заможні, дуки вдавалися вже тоді до Шевченка, щоб змалював портрети. На превеликий жаль, довелося Шевченкові від тих багатіїв зазнати гіркої кривди. Ось приклади того: В 1839. році багатир, юнкер із полку кірасієрів Демидов, дідич, згодив Шевченка намалювати портрет його молодої. Для малювання Шевченко мусів їздити в Ґатчину, де жила та Демидова наречена. Шевченко портрет намалював, та Демидов грошей йому не заплатив. Іншим разом багатир Апрелев, ротмістр, кавалерґард з полку цариці, згодив Шевченка, щоб намалював гойо портрет., При згоді він просив Шевченка, щоб не боронив йому на сеанси привозити для себе снідання. Шевченко нічого не мав проти того. Апрелев за кожним разом брав із собою на снідання 200 устриць, четвертину холодної телятини, пляшку джіну та шість пляшок портеру. Видно, що їдун із нього був неабиякий! На третьому сеансі Апрелев уже став „тикати" Шевченкові й оце приятельське „ти" запили шампаном. Та це „приятелювання" скінчилося, коли Шевченко скінчив портрет і Апрелев повинен був заплатити за роботу вбогому мистцеві. Пішов Шевченко до Апрелева по гроші. Апрелеву „ніколи", себто не має часу. Пішов удруге, знову „ніколи", нікого не приймає. Пішов Тарас утрете, четверте, все те саме: „Не має часу, не приймає". „Тоді я — каже Шевченко — плюнув йому на поріг, тай ходити перестав".

А треба знати, що Шевченко був незвичайний безсребренник, грошолюбства не було в нього ні на макове зерно. Коли траплялися в нього гроші, він допомагав крівнякам і знайомим і часто-густо приятелі, позичивши в нього, не віддавали зовсім. Коли брат Микита написав до Шевченка, щоб позичв йому грошей, Тарас післав йому 50 рублів і при цьому написав: „знай, що мені гріх позичати братам гроші; коли трапляться, то так дам, а коли ні, то вибачайте. Скажи Федірці хай до мене напише, та тільки не по московськи, а то і читать не буду".

Часами Шевченко й сам іронізував над своїми „гулянками": „От я тепер гуляю, по театрах, по маскарадах вештаюся, по ресторанах вечеряю, гроші сію, як попало". На Великдень справи собі Шевченко непромокальний плащ і сам себе питає: „Чи не чудно, що я радію з такої обнови святкової? Як добре подумати, так не чудно. Дивлячись на поли свого плаща блискучого, я думаю: чи давно то я в замізькаому халаті демикотоновому не важився і мріяти про такий плащ, а тепер **сотню рублів викидаю на плащ!** Просто Овідієві метаморфози!... А то було розживешся на копоника і несеш його в театр, не розбираючи, яка там вистава. За копоника було до смаку нарегочуся і гірко наплачуся, та так, що іншому і за ввесь вік не доведеться так плакати і так сміятися. Чи давно це було? Не далі як учора, а яка переміна! Тепер я вже не інак іду в театр, як на крісла і **дивитися йду не на те, що трапиться**, а вибираю або бенефіс або добрий спектакль".

Цар Микола завів був щорічно справляти в Петергофі „народню гулянку" на 1. липня. Довелось і Шевченкові бути на такій гулянці. Першим разом ще як кріпак (1836. року), тоді він мусів іти крадькома від маляря Ширяева (який малюва кімнати і паркани), та коли побачив на забаві свого майстра Ширяева з жінкою зо страху втік до дому на піддаше. Тепер, 1839. року, вже як вільна людина, відвідав цю „народню гулянку". Тепер поплив на пароплаві із учителем своїм Брюловом і з любими його учнями Петровським і Михайловом. Шевченко, згадуючи ті дві гулянки, каже: „Бистрий перехід із горища неотеси маляря-мужика до величавої майстерні найбільшого мистця нашого століття! Я нікчемний попихач перелетів на крилах з брудного горища в чарівні салі академії мистецтв. Одначе чим я хвалюся? Чим я доказав, що зумів покористуватися з навчання і приятельського довіря мистця величезного на ввесь світ? Що я робив тоді? Я тоді писав **українські** вірші, а вони такою страшною вагою впали на мою душу".

V.

Хоч Шевченкові і здавалося, що малярство його будуча професія, його „хліб насущний", то всеж інша природня його сила не вважала на його думку. Ця всемогуча сила водила його по степах, показувала йому „тіні мучеників, бідолашних наших гетьманів". Вона показувала йому Україну, прекрасну, безталанну в усії красі мелянхолійній". Прокинулася Тарасова муза і приказала служити Україні.

Зимою 1839. на 1840. рік перебував у Петербурзі полтавський дідич Петро Мартос. У Гребінки він зазнайомився з Шевченком і просив його намалювати портрет. Умовилися. Приїхав Мартос до Шевченка на сеанс і бачить порозкидані шматки записаного паперу. Взяв Мартос один, записаний олівцем. Бачить нечітко і дрібненько написані вірші. Він читає їх! Там було написано чотири рядки:

„Червоною гадюкою
Несе Альта вісти,
Щоб летіли крюки з поля
Ляшків-панків їсти".*)

— Що оце таке, Тарасе Григоровичу? — спитався Мартос.

— Та це, добродію, не вам кажучи, як нападуть іноді злидні, то я й нівечу папір, — відповів Шевченко.

— Так це ваші вірші?
— Егеж.
— Багацько у вас такого?
— Та є чималенько.
— Деж воно?
— Отам під ліжком у кошику.
— А ке-те, покажіть.

Шевченко витягнув зпід ліжка лубяну валізку, повну списаного паперу.

Мартос став розбирати, та це було трудно, тому просив Шевченка, щоб дав йому додому перечитати. Шевченко нерадо згодився На другому сеансі Мартос сказав:

— Знаете, я перечитав ваші вірші. Дуже, дуже добрі. Хочете — надрукую?

— Ой, ні, добродію, не хочу. не хочу. Багато праці треба було Мартосові, заки Шевченко згодився. Так то коштом Мартоса надруковано в Петербурзі в 1840. р. вперше вірші Шевченка невеличкою книжечкою під назвою „Кобзар". До „Кобзаря" того ввійшли: „Думи мої", „Перебендя", „Катерина", „Тополя", „Нащо мені чорні брови", „До Основяненка", „Іван Підкова" і „Тарасова Ніч".

*) „Тарасова Ніч".

Жидівська загадка.

Мойше: Скажи, Іцик, що то є: кінь — не кінь, а передом видить таксамо, як задом?

Іцик: Кобила, сліпа на оба ока.

З МУЗИКИ

ВИКЛАДИ О. КОШИЦЯ.

В суботу, 29. липня, вернувся з далекого Портленду (стейт Орегон) проф. О. Кошиць.

На запрошення портлендської ELLIS WITE консерваторії проф. Кошиць провадив два тижні диригентський „мастер клас".

Проф. Кошиць вернувся цілком задоволений зо своєї роботи в Портленді. З учителів співу та диригентів, а також любителів хорового мистецтва, що записались на ці курси, склався чудовий хор в 55 люда і проф. Кошиць опрацював з ним велику програму ріжноманітної хорової музики. Успіх курсів був настільки великий, що по скінченні двох тижнів, улаштованих консерваторією, місцевий Борд оф Едюкейшен влаштував через директора свого Музичного Департаменту, Честера Дункана, ще два тижні курсів для інших учителів. Ці нові курси мали ще більший успіх, так, що на проби приходило багато сторонньої публики: були професори університету, стейтовий суперінтендент шкіл Ральф Е. Дигдейл та сенатор Гаррі Кенін. Нарешті була влаштована публична проба з великим числом публики та з бажаючими приймати участь у хорі. Склався великий хор в 100 чоловік, з яким проф. Кошиць за 2 години вивчив і опрацював три українські пісні. Успіх нашого диригента був величезний. Для українськоїж справи є найважніше те, що проф. Кошиць був запрошений як відомий світові диригент та що половина його програми на цих курсах складалася з українських пісень. Тепер наша пісня, що її давно вже поширює англійською мовою та в укладі проф. Кошиця видавництво Вітмарка, ще більше пошириться завдяки тій сотці диригентів і учителів, що були на курсах, хоч і дотепер вона займала чільне місце в конкурсових хорових програмах університетів, каледжів та гай скулів Весту, як опвідали проф. Кошицеві тіж учителі.

П. Ординський,
Ню Йорк, Н. Й.

НОРМА ШІРЕР,
фільмова зірка, поїхала на вакації до Европи.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(48)

Нарешті ніж Тарзана знайшов серце льва. Лев, мов ражений громом, іще раз підскочив угору і без життя впав знов на землю. Тарзан зіскочив на землю. Переконавшись, що лев неживий, Тарзан поглянув довкруги на вояків такими очима, немовби тепер хотів на них кинутись. Вояки жахнулись.

Але Тарзан не кидався на них. Він станув одною ногою на тіло льва, набрав повні груди повітря і з цілої сили видав зо себе окрик перемоги. Відгомін пішов по площі львів. Морозом проняло усіх приявних. А ті, що стояли близько Тарзана, віддалились на кілька кроків назад.

Король Алекстар також тремтів. Він боявся льва, так. Тарзан навіть урятував його перед львом. Але хто його знає, що тепер зачне Тарзан? Хто його знає, чи він не небезпечніший від льва? Алекстар знав, що Тарзан не має причин його любити. „Може він убє мене ще скоріше, ніж це зробив би лев?" — думав переляканий король.

А коли в такім настрою підійшли до нього вояки і запитали, що вони мають зробити з Тарзаном, Алекстар немов пробудивсь і закричав: „Заберіть його!" „Що з ним зробити?" — запитували вояки. „Що хочете, що хочете!" — відповідав у поспіху король.. „Вбийте його, коли хочете, тільки скоро заберіть!"